

Una aproximació a la pràctica esportiva dels immigrants en el temps lliure a Catalunya

Miquel Àngel Essomba*

Resum

L'arribada a Catalunya d'immigració recent procedent de tots els continents posa a prova la capacitat d'inclusió de la societat catalana. Un dels espais privilegiats per fomentar aquesta inclusió és el temps de lleure, i una de les activitats més adequades és l'esport i l'activitat física. En aquest article es fa en primer lloc un repàs a quines són les polítiques actuals al respecte a tres escales: europea, estatal i catalana. A continuació, s'aporten dades d'una petita recerca feta ad hoc en sis ciutats mitjanes per tal d'esbrinar fins a quin grau aquestes polítiques tenen impacte i incidència en la realitat local. Acabem l'article explorant possibles vies d'aprofundiment en la investigació a la llum de les mancances i els nous camps descoberts arran de la recerca realitzada.

Paraules clau

immigració, activitat física, esport, lleure, integració, interculturalitat, participació

Recepció de l'original: 25 de juliol de 2007

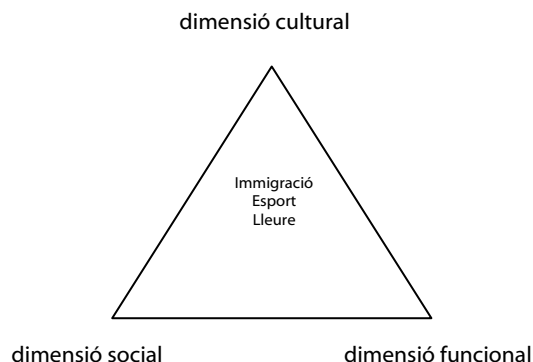
Acceptació: 14 de setembre de 2007

Introducció

Aquest article pretén aportar coneixement sobre la relació existent entre un sector de la ciutadania (ciutadanes i ciutadans de procedència estrangera que han arribat recentment a Catalunya), una pràctica social (l'esport com activitat física) i un temps concret (el temps de lleure). Ha estat elaborat per un petit equip de recerca ad hoc en el marc de la titulació d'educació física de la Universitat Autònoma de Barcelona¹, format per professorat i estudiants, i té com a objectiu principal proporcionar dades i conclusions rellevants sobre la dimensió cultural, social i operativa en què es concreta la relació entre immigració, esport i lleure.

(*) Doctor en pedagogia i professor d'aquesta disciplina a la Universitat Autònoma de Barcelona. Està especialitzat en la investigació al voltant de la diversitat cultural, l'educació i les darreres migracions a Catalunya, i és director de l'ERIC (Equip de Recerca en Interculturalitat i Immigració a Catalunya), de l'Institut de Ciències de l'Educació de la mateixa universitat. En l'àmbit internacional, actualment és director de formació de formadors en educació intercultural del Consell d'Europa. Adreça electrònica: MiquelAngel.Essomba@uab.cat

(1) Aquest equip ha estat coordinat pel prof. Miquel Àngel Essomba i n'han estat membres Laura Medina, Joan Monlleó, Cristina Moreno, Albert Palomares, Laia Queralt, Aurora Reyes, Jordi Rovira i Míriam Solares.

Figura 1. Dimensions d'anàlisi de la relació entre immigració, esport i lleure

Aquestes tres dimensions ajuden a analitzar els aspectes següents:

- la dimensió cultural ens permet clarificar quin és el sentit i el rol de l'esport enmig de l'univers cultural, dinàmic i canviant, dels nous immigrants.
- la dimensió social ens proporciona coneixement sobre quina és la manera òptima d'enfocar l'esport com escenari de construcció d'inclusió social.
- la dimensió funcional ens indica de quina manera l'esport pot esdevenir una pràctica física saludable i promotora de benestar personal entre els nous immigrants.

L'estructura del text respon a tres grans blocs. En primer lloc, aportem informació de context que ens permet situar quins són els discursos i els models existents sobre esport i immigració a escala europea, espanyola i catalana. A continuació, oferim informació sobre l'estudi exploratori dut a terme (context geogràfic, marc metodològic i principals resultats). Acabem amb un darrer bloc dedicat a assenyalar quines haurien de ser, al nostre entendre, possibles línies de recerca per afavorir la inclusió social dels immigrants a través de la pràctica esportiva en les seves comunitats d'acollida.

Esport i immigració en el context europeu, espanyol i català: estat de la qüestió

Context europeu

Una de les referències bàsiques més actuals sobre la relació entre esport, immigració i lleure en l'àmbit europeu la trobem en l'estudi *Sport and Multiculturalism*, realitzat per PMP Consulting i l'Institute of Sport and Leisure Policy (2004), per encàrrec de la Direcció General de Cultura i Educació de la Comissió Europea.

En aquest estudi s'hi assenyalen cinc tendències principals pel que fa a polítiques esportives relacionades amb la població immigrada:

- *Interculturalisme*. Des d'una valoració igualitària de les cultures i els grups culturals, que pretén fomentar la producció d'una cultura heterogènia, es promou l'intercanvi cultural entre diversos grups esportius.
- *Desenvolupament segregat però igualitari*. Des d'un plantejament proteccionista (alguns en dirien comunitarista), es fomenta el finançament d'associacions esportives de minories ètniques.
- *Pluralisme des del sector privat*. Des d'un enfocament clàssic de l'individualisme liberal, la política esportiva s'ocupa d'encoratjar agents del sector econòmic privat i de sectors de voluntariat per oferir oportunitats de pràctica esportiva per a tothom.
- *Assimilacionisme*. Des del convenciment que la integració no es construeix des de la discriminació positiva, es desenvolupen polítiques genèriques per a tota la població que posen l'accent en l'exclusió per motius de classe i eviten tenir en compte l'origen ètnic o cultural.
- *Absència d'intervenció*. Des d'una concepció de població homogènia i conservadora, no existeixen polítiques esportives adreçades a col·lectius específics.

El següent quadre reflecteix sistemàticament aquestes tendències.

Quadre 1. Representació de tipus ideals d'orientacions en matèria de política cultural i esportiva

	Filosofia general	Tendència política	Orientació política	Exemple de política esportiva
Àmbits de política cultural i esportiva	Pluralisme Diversitat Multiculturalisme	Interculturalisme	Comunitarisme	Finançament d'intercanvis esportius culturals
		Desenvolupament segregat però igualitari	Protecció de les minories polítiques	Finançament directe a associacions esportives de minories ètniques
		Pluralisme des del sector privat	Individualisme liberal	Aliança amb sectors comercials i de voluntariat per cobrir necessitats socials
	Cohesió Unitat nacional Cultura	Assimilacionisme	Assimilació de les minories en els partits majoritaris	Esport com a eina per afrontar problemes generals d'exclusió social o transformació urbana
		Absència d'intervenció	Població homogènia, orientació conservadora	Absència de necessitat percebuda per a l'acció

Font: Adaptat i traduït de PMP/ISLP, 2004.

Una anàlisi exhaustiva de les polítiques dels diversos Estats membres de la UE en el 2004 (l'Europa dels vint-i-cinc) identifica sis tipologies de polítiques estatals respecte a l'esport i la immigració (PMP/ISLP, 2004):

- El Regne Unit, Finlàndia i Bèlgica es caracteritzen per tenir una població relativament heterogènia i l'aplicació de polítiques multiculturals o interculturals.
- França, Alemanya, Luxemburg, els Països Baixos, Àustria i Espanya són considerats com heterogenis però amb una tendència general assimilacionista en les seves polítiques.
- Suècia és un país amb una baixa proporció d'heterogeneïtat en la seva població, i se situa a cavall d'impulsar polítiques assimilacionistes i integracionistes.
- Grècia, Hongria, Polònia, Irlanda, Itàlia, Portugal i Dinamarca poden ser considerats països amb una població relativament homogènia i unes polítiques assimilacionistes.
- Xipre, Malta i Eslovènia són exemples d'Estats petits amb poblacions homogènies i amb baixa percepció de necessitat de polítiques d'integració.
- La República txeca, Eslovàquia, Estònia, Letònia i (en menor mesura) Lituània són considerats com països amb població heterogènia però amb una clara absència de polítiques esportives adreçades a promoure el diàleg entre grups ètnics.

El juliol de 2007 la Comissió Europea publicava el Llibre Blanc sobre l'Esport, amb la intenció de promoure un debat intens i consensuat que condueixi a l'assumpció d'unes polítiques globals i comunes en termes d'integració i convivència. Aquest document consta de quatre grans apartats:

- El rol social de l'esport
- La dimensió econòmica de l'esport
- L'organització de l'esport
- Seguiment

Concretament, en el primer apartat s'hi desenvolupen dos subapartats que inclouen mesures específiques que poden ser rellevants per al nostre objecte d'estudi. D'una banda, en el subapartat 5, destinat a la inclusió social en i a través de l'esport, es remarca en el seu subapartat (15) que «es mobilitzaran els programes europeus *Progrés, Aprenentatge al Llarg de la Vida, Joventut en Acció i Europa pels Ciutadans*, així com el Fons Social Europeu, el Fons Europeu pel Desenvolupament Regional i el Fons d'Integració Europea per donar suport a accions que promoguin la inclusió social i la integració a través de l'esport i per combatre la discriminació en l'esport».

D'altra banda, el subapartat 6 està íntegrament dedicat a la prevenció i la lluita contra el racisme i la violència en l'esport, i hi estableix set mesures concretes per tal de fer-ho possible.

Context espanyol

Com podem comprovar en l'apartat anterior, Espanya se situa en el grup de països que és reconegut com heterogeni pel que fa a la seva població, però que tanmateix

assumeix un perfil assimilacionista en les seves polítiques malgrat les tendències vers un model d'integració.

El mateix estudi esmentat posa de manifest que les polítiques esportives relacionades amb la immigració brillen per la seva absència a l'estat espanyol. A més, la recerca existent sobre el tema és escassa i contextualitzada en altres paràmetres, com ara l'exclusió social o l'educació escolar.

No obstant, cal destacar l'aprovació de la Llei 19/2007, d'11 de juliol, contra la violència, el racisme, la xenofòbia i la intolerància en competicions esportives. Es tracta d'una iniciativa legislativa pionera que pretén posar les bases per prevenir i reduir el racisme i la discriminació existent en els espectacles esportius. Tècnicament, té poc a veure amb el que significa la pràctica esportiva en la vida quotidiana, ja que se centra en les actituds i els comportaments que els ciutadans desenvolupen a l'hora d'assistir a un espectacle esportiu, i no tant en l'hàbit quotidià de realitzar un esport en el temps lliure.

No obstant això, i amb una forta coincidència amb l'esperit i la lletra reflectits en el Llibre Blanc anteriorment esmentat, s'hi poden llegir algunes mesures concretes que tenen a veure directament amb l'ús de l'esport com a eina d'integració dels immigrants en temps de lleure. En concret, en el capítol cinquè de la Llei, adreçat a desenvolupar «Mesures de suport a la convivència i a la integració en l'esport», s'hi destaca que l'Estat té la responsabilitat de «l'eliminació d'obstacles i barreres que impedeixin igualtat de tracte i la incorporació sense cap discriminació dels immigrants que realitzin activitats esportives no professionals» (art. 16.1.g).

D'altra banda, en el capítol sisè, dedicat a establir les funcions de la comissió estatal contra la violència, el racisme, la xenofòbia i la intolerància en l'esport, hi podem trobar que una d'elles és «instar les federacions esportives espanyoles a suprimir tota normativa que impliqui discriminació en la pràctica esportiva de qualsevol persona en funció de la seva nacionalitat o origen» (art. 20.2,3.c.1)

Deixant de banda les polítiques públiques i endinsant-nos més en les pràctiques esportives que duen a terme els nouvinguts, volem destacar dos estudis: un realitzat per García Ferrando i Llopis Goig (2006) sobre els hàbits esportius de la població espanyola, i un altre dut a terme pel Consejo Superior de Deportes [CSD] (2007)² amb una mostra de població immigrada llatinoamericana (originaris de Perú, Equador, Colòmbia i República Dominicana), entre els divuit i els quaranta anys d'edat.

Creuant les dades d'ambdós estudis, no observem diferències significatives entre la població espanyola general i el segment de població immigrada analitzat. En tots dos casos:

- podem constatar que el percentatge de població que practica esport regularment se situa al voltant d'un terç sobre el conjunt;
- que les dones practiquen menys esport que els homes d'una manera significativa;

(2) Informació extreta de <http://deportegranada.blogspot.com/2007/05/deporte-e-inmigracion.html> [accés: 11.11.2007].

- que la pràctica de l'esport està sobretot vinculada a factors de diversió i relació social en el marc del temps lliure, i menys a l'especialització professional en la pràctica esportiva.

Malgrat tot, l'estudi del CSD ens aporta un seguit de dades interessants de tenir en compte com a factor diferencial respecte als hàbits generals:

- Un 90% dels immigrants enquestats declaren que no practiquen esport; ho justifiquen per la manca de temps, fet que ens hauria de conduir a interrogar-nos sobre les condicions de vida que ho impedeixen.
- Si bé existeixen intents «d'importació esportiva» (el cas dels ciutadans provinents de la República Dominicana i el beisbol), la pràctica esportiva acaba condicionada per l'esport majoritari de la societat espanyola d'acollida (en el nostre cas, el futbol), ja que els immigrants enquestats declaren que hi tenen menys dificultats per a la seva pràctica.
- Si bé els tres esports més practicats per la població espanyola són la natació, el futbol i el ciclisme (per aquest ordre), en el cas dels immigrants enquestats apareixen el futbol majoritàriament, i el voleibol i el bàsquet com a principals. Podem preguntar-nos, doncs, els motius pels quals l'esport més practicat pels espanyols, la natació, no apareix en la llista dels immigrants, relacionant-ho amb la socialització en origen, el valor del cos en aquesta pràctica i qüestions de gènere.
- La funció atribuïda a la pràctica esportiva es mou a l'entorn de factors de socialització (passar-s'ho bé, trobar-se amb els amics, etc.), amb un percentatge insignificant que practica l'esport com a competició.
- Existeix una diferència en les franges horàries de pràctica esportiva en termes de gènere. Els homes enquestats declaren que acostumen a practicar el cap de setmana, mentre que les dones declaren fer-ho entre setmana. Podem establir hipòtesis, doncs, al voltant dels rols familiars, de factors laborals i de criança dels fills.
- La gran majoria dels enquestats declara que practica l'esport amb ciutadans del seu grup ètnic, i gairebé gens amb ciutadans espanyols. Aquesta dada esdevé un senyal d'alarma respecte a un possible efecte de reforç de la segregació en comptes de la integració, tot fomentant un entorn pluricultural sense relacions informals recíproques.
- La majoria dels immigrants enquestats practiquen l'esport en instal·lacions públiques i espais públics (places, parcs, carrers, etc.), de manera informal i sense vinculació a clubs o grups organitzats, per la qual cosa hem de tenir en compte que una política de foment de l'esport entre la població immigrada passa per promoure l'espai públic com a garantia d'accés a la igualtat d'oportunitats.
- La gran majoria dels enquestats (70%) considera que l'esport pot esdevenir una via d'integració a la societat espanyola. Sembla raonable pensar que caldria aprofitar aquesta predisposició positiva per impulsar programes en aquesta línia.

És clar que es tracta d'un estudi parcial, però aporta dades significatives que ens permeten reflexionar. Caldria ara observar si aquests comportaments es reproduïen amb ciutadans immigrants d'altres orígens, i l'evolució en el temps de les seves respostes.

Context català

Catalunya també ha estat fins ara pionera en l'ús de l'esport com a via d'integració dels immigrants en el marc del temps lliure. El propi informe citat anteriorment (PMP/ISLP, 2004) ja apuntava que la majoria d'iniciatives més rellevants, tant formals com pràctiques, en l'àmbit espanyol es duïen a terme en territori català. Tant la Generalitat de Catalunya com l'Ajuntament de Barcelona inclouen l'esport com una eina d'integració dels immigrants en les seves polítiques, i destaquen les iniciatives de l'Institut Nacional d'Educació Física a Catalunya, amb un Seminari sobre Esport i Immigració al 2001, i experiències en barris de la ciutat de Barcelona i a Sant Adrià de Besòs.

En l'actualitat, aquesta tendència es manté i s'eixampla. La Generalitat de Catalunya considera la immigració com un dels seus set eixos bàsics de política esportiva, i afirma que «l'esport és probablement l'eina d'integració més eficaç que existeix. Fent esport tots som iguals, i, per tant, desapareixen les diferències culturals, ètniques i racials. Gràcies a l'esport som capaços de crear vincles amb els immigrants que després es mantindran en la vida diària» (Generalitat de Catalunya, 2003).

L'estudi de referència més recent per conèixer la realitat sobre l'ús de l'esport com a eina d'integració social a través del temps lliure és el que ens aporta el Centre d'Estudis Olímpics, de la UAB (Kennett, Sagarzazu i Cerezuela, 2007). A partir de la seva investigació qualitativa, feta sobre la base d'estudis de casos locals a la província de Girona, podem extreure'n una representació general prou ajustada de la realitat actual, i que es concreta en els punts següents:

- La dinàmica per impulsar la pràctica esportiva entre la població immigrada passa per una primera fase d'iniciació esportiva i una segona d'incorporació a les entitats esportives ja existents. El rol dels poders locals s'interpreta com subsidiari, cedint a les entitats esportives el protagonisme en el procés i actuant com a finançadors d'iniciatives.
- No podem identificar l'existència de polítiques definides en l'àmbit de la immigració i l'esport en l'àmbit local. El rol dels treballadors municipals consisteix bàsicament a garantir la igualtat d'oportunitats dels ciutadans nous, sense tenir en compte la procedència. S'identifica, doncs, un model assimilacionista tot i el discurs més integracionista.
- Es detecta escassa afició esportiva en general, i mínima en el cas de les dones immigrades. L'esport preferit, i més practicat, és el futbol. En el cas dels infants, es procura combatre la baixa participació en activitats esportives en el temps lliure i evitar l'abandonament. L'escola és la via d'accés per a la pràctica lliure de l'esport entre els infants.
- Es confirmen tendències de pràctica esportiva segons nacionalitats. Entre la població llatinoamericana predomina el futbol, tot i que la població marroquina també hi participa. Els grups per practicar esport col·lectiu acostumen a ser

homogenis respecte la variable origen, i han aparegut ja alguns clubs específics per practicar esports «importats», com ara un club de kabbadi format per ciutadans d'origen indi.

- S'assenyalen barreres a la participació esportiva, que queden recollides en el quadre 1.

Quadre 1. Barreres a la participació dels immigrants en l'esport (Kennett, Sagarzazu i Cerezuela, 2007)

Barrera econòmica
Accés a les instal·lacions esportives municipals i manca de recursos municipals
La formalitat i l'ús de les instal·lacions municipals
La voluntat dels clubs, entitats i associacions esportives locals
Informació
Manca d'oferta extraescolar
Manca d'espai públic
Conflicte i cohesió social
Autoexclusió
Gènere i exclusió de la dona

Aquest estudi ens aporta dades qualitatives sistematitzades que ens permeten, en primer lloc, observar comportaments similars entre la població immigrada a escala espanyola i a escala catalana. En segon lloc, proporciona també una bona base des de la qual poder desenvolupar estudis i investigacions posteriors, per aprofundir, replicar o aclarir els resultats i conclusions que s'hi exposen.

El nostre estudi

Context geogràfic i marc metodològic

L'estudi al qual fem referència s'ha dut a terme entre els mesos de febrer i juny de 2007 en barris de sis ciutats mitjanes o petites de la conurbació de Barcelona (per ordre alfabètic): Cerdanyola del Vallès, Olesa de Montserrat, Rubí, Sabadell, Sant Andreu de la Barca, Vilassar de Mar.

La intenció no ha estat realitzar una investigació *stricto sensu*, sinó un petit estudi exploratori i aproximatiu que pugui ser d'utilitat a l'hora de desenvolupar una recerca més aprofundida sobre el tema. Ens hem basat en una metodologia qualitativa, que s'ha concretat en les següents fases:

- Arrencada del projecte. Constitució de l'equip, distribució de rols i planificació. Identificació de les àrees geogràfiques per a la recollida d'informació. Elaboració de les categories d'estudi i de l'instrument de recollida d'informació.
- Estudi de camp. Recollida d'informació sobre el terreny a partir d'observació no participant i entrevistes, amb tècnics municipals i amb ciutadans d'origen immigrant.
- Anàlisi de la informació. Realització de *focus group* en el grup de recerca per a l'anàlisi de dades. Identificació de factors. Elaboració de conclusions.

- Redacció de l'informe. Sistematització del coneixement generat. Contrast amb bibliografia existent sobre el tema. Redacció del text final.

Principals resultats

Els resultats, d'acord amb el que hem anunciat a l'inici del text, els ordenem d'acord amb la dimensió a la qual fan referència, és a dir: cultural, social o funcional.

Dimensió cultural

En general, les persones immigrades observades i/o entrevistades contemplan l'esport com una forma d'oci, i no com una especialitat que exigeix un grau d'esforç i professionalitat. L'esport apareix com una forma més de relació, d'estar en grup. Hem trobat el cas d'un ciutadà d'origen immigrant que practica l'atletisme, i s'observa com una pràctica de superació.

La representació mental del cos, i els comportaments socials associats al cos, tenen una influència important a l'hora de practicar esport. Existeixen moments delicats en la pràctica esportiva perquè els valors que uns i altres atribueixen al cos poden no coincidir, i lesionar la convivència: el moment de rentar-se després de la pràctica esportiva; el moment de realitzar algun exercici que requereix contacte físic (fer parelles o grupets), o el moment d'elegir un vestuari (determinades peces de roba com les malles poden resultar massa ajustades i marcar parts del cos que es vol que passin desapercebudes).

La família juga un rol fonamental a l'hora de conformar les actituds que giren al voltant de l'educació física. En alguns àmbits familiars es fa present una norma implícita que empeny a rebutjar la mostra del cos, fet que afecta directament la pràctica esportiva. La família nouvinguda, en un inici, projecta els valors que ha adquirit en el seu lloc d'origen. Com que el cos pertany a una dimensió que es considera part de la intimitat per a alguns grups, els processos d'aculturació no s'observen d'entrada.

Des d'un punt de vista lingüístic, no apareixen episodis significatius o destacables. Els immigrants observats que no coneixen cap de les dues llengües oficials troben en la pràctica de l'educació física o esportiva en el temps lliure una oportunitat d'aprendre un vocabulari especialitzat, i de posar en pràctica unes estructures lingüístiques bàsiques. Aquells immigrants que sí coneixen la llengua, l'utilitzen de forma normalitzada, especialment en el cas dels infants.

De vegades, la pràctica de l'esport entra en col·lisió amb el temps per a la pràctica religiosa. Quan aquesta simultaneïtat es produeix, finalment la pràctica religiosa pesa més i és la que acaba fent-se. Seria interessant pensar en adequar els horaris en la mesura del possible entre unes activitats i altres, ja que el tipus de socialització que comporten ambdues activitats és diferent i complementari. L'esport és obert a tothom, hi té a veure amb el cos principalment, i posseeix una dimensió lúdica. La pràctica religiosa és tancada, importa la reflexió, i té una dimensió moral i ètica. Ambdós aspectes resulten necessaris.

En definitiva, els immigrants participen d'una construcció culturalment mediada de la relació entre atributs personals i l'esport en el temps de lleure. Respecte al gènere observem com entre els infants no hi ha distinció per aquest motiu, i en canvi aquesta indiferenciació varia quan esdevenen adolescents, moment en el qual els

nois segueixen practicant l'esport en el seu temps lliure i les noies abandonen la pràctica esportiva. Quant a l'ètnia, observem com, malgrat tot, les noies llatinoamericanes tendeixen a participar més que les noies marroquines.

Dimensió social

Els municipis no disposen de plans específics per promoure la participació i la inclusió de persones immigrades en activitats físiques o esportives realitzades en el temps de lleure. Entrevistes amb diversos responsables i tècnics d'esport municipals evidencien una absència de consciència de la necessitat de facilitar l'accés dels immigrants a les activitats que monitoritzen. En concret, responen que no tenen necessitat de mesures específiques d'acollida (mesures de discriminació positiva per facilitar-la), ni tampoc mesures de suport econòmic (ajuts, beques) per garantir la igualtat d'oportunitats. El discurs que aquests responsables manifesten posa en evidència una expectativa d'integració, però no consideren que la manca de mesures correctores de la desigualtat facin que la diferència esdevingui factor d'assimilació o fins i tot exclusió.

Es detecta la influència dels plans educatius d'entorn (Departament d'Educació) a l'hora de promoure la participació esportiva dels més petits i els joves en els municipis. En aquest sentit, apareix una estructura triangular formada per tres vèrtexs: entitats esportives, centres escolars i ajuntaments. Les entitats esportives juguen el rol de dinamitzadores, els centres escolars de facilitadors (d'informació, d'espais, etc.), i els ajuntaments juguen un rol de finançadors.

El model de gestió de la diversitat que s'acostuma a aplicar és el d'assimilació. És a dir, les programacions relatives a l'activitat física o esportiva no tenen en compte l'origen dels participants, ni en el moment de la difusió, ni en el de la pràctica. Aquest model d'assimilació correlaciona amb una baixa participació en activitats esportives o físiques per part de població immigrada.

Aquesta baixa participació sembla ser que té dues causes. Una, de tipus econòmic, és la manca de diners per cobrir els costos directes o indirectes de la pràctica de l'activitat física o esportiva (inscripcions, materials, vestuari, desplaçaments, etc.). Una altra, de tipus més sociocultural, és la representació que existeix de la pràctica esportiva. Per algunes famílies provinents d'altres entorns culturals, la dansa és una activitat física de l'àmbit privat en el marc de celebracions o festes, o la pràctica esportiva es redueix a jocs de carrer tradicionals o esports populars, com ara el futbol. No s'entén per part d'aquestes famílies que l'esport hagi de ser una activitat institucionalitzada en el marc d'una entitat i organitzada en tots els aspectes.

Un cop observats els distints dispositius d'informació que els municipis tenen pel que fa a activitats físiques o esportives, es constata la tensió entre un volum elevat d'informació i una escassa participació de la població d'origen immigrant. En aquesta població, l'accés a la informació no passa per canals formalitzats (tríptics informatius, punts municipals d'informació o serveis informatius de les entitats esportives) sinó a través de canals informals (contacte personal, boca a boca). Sembla que hi ha dos canals de circulació de la informació que tenen més probabilitats d'èxit: propaganda directa a la bústia del domicili, i informació lliurada a través de l'escola.

En algun municipi se celebra la jornada de l'esport al carrer, amb la finalitat d'acostar la pràctica esportiva a tothom. S'observa que la població immigrada hi

participa, i es remarca que això potser és degut a la visibilització de la pràctica esportiva, la qual en comptes de romandre tancada entre quatre parets surt al carrer i és a l'accés de tothom. Es planteja, però, la dificultat de la continuïtat. Una jornada d'aquestes característiques pot contribuir a difondre i donar a conèixer, però no a fidelitzar. En aquest sentit, es destaca el paper important que hi podrien jugar les entitats esportives com a motors i dinamitzadors de la pràctica esportiva i de l'activitat física en general en el temps lliure de les persones.

Dimensió funcional

Es remarca la presència de població immigrada que usa l'espai públic per a la pràctica d'activitat física o esportiva en el seu temps lliure. Les places, els carrers i els parcs de les ciutats observades acostumen a tenir presència de població d'origen immigrant que realitza activitats. Es tracta d'activitat física informal, no organitzada, espontània, i que no suposa cap cost econòmic addicional per a la seva pràctica, condicions que s'ajusten a la realitat de moltes persones immigrades a Catalunya. La pràctica esportiva s'observa com un dels canals que alguns d'aquests ciutadans d'origen immigrant disposen per crear i/o mantenir una consciència de grup.

Existeix una preferència esportiva pel futbol. També s'ha observat la pràctica de l'atletisme i del bàsquet. En general, els adolescents i adults que practiquen activitat esportiva en el temps lliure s'adapten als esports de la societat d'acollida. Sembla com si els immigrants percebessin quin és l'esport «estrella» de la societat d'acollida, i el practiquessin com a via per incrementar el sentiment de pertinença, la visibilitat i el reconeixement. En esports minoritaris no s'observa la presència de població d'origen immigrant. Cal fer un especial contrapunt en algunes pràctiques esportives importades, com ara el criquet en els paquistanesos.

El preu de les activitats físiques o esportives, tant directe com indirecte, exerceix un rol de mur selectiu, de barrera econòmica per a la seva pràctica en moltes famílies. S'observa que com més car resulta el material i més sofisticat és l'esport o la pràctica esportiva, menys població d'origen immigrant hi participa. Pel que fa al règim de beques i ajuts a la pràctica esportiva, no existeixen diferències entre ciutadans autòctons i ciutadans immigrants a l'hora de rebre'ls.

Mirant cap a nous projectes de recerca

En primer lloc, volem destacar la forta correlació entre les nostres dades i aquelles que s'han obtingut a escala europea, espanyola o autonòmica sobre la realitat catalana pel que fa a la relació entre esport, immigració i lleure. Coincidim amb l'orientació assimilatòria que s'atribueix a les polítiques desenvolupades pels municipis a escala local, i amb la resta de resultats rellevants dels estudis referenciats, com ara les diferències en funció del gènere; la preferència pel futbol, i l'ús dels espais públics i a l'aire lliure en contactes informals.

No obstant això, som conscients de la fragilitat de les nostres dades, que requeririen d'un treball més aprofundit i sistematitzat. És urgent, per exemple, explorar els factors causals que expliquen la distància entre un discurs polític centrat en plantejaments d'integració, i una pràctica basada en termes d'assimilació. D'altra banda, també és important seguir reforçant la recerca des d'un vessant aplicat, bo i procurant establir protocols i pautes d'actuació a fi que aquells que prenen decisions i aquells que les

executen disposin de marcs de referència clars a l'hora de cercar la necessària coherència entre discurs i pràctica. En aquest sentit, anhelem els resultats obtinguts en la recerca «Associacionisme i esport. Estratègies d'intervenció per a la participació d'infants i joves immigrants en el teixit associatiu de barri», dirigida per Teresa Lleixà (UB), i en la recerca «El paper de l'esport en la integració de la població adulta immigrant d'origen internacional a Catalunya», de Chris Kennett (UAB), ambdues finançades en la convocatòria d'ajuts públics AMIC 2005 de l'AGAUR.

En definitiva, esperem que aquesta petita contribució serveixi per obrir camins i animar el treball col·laboratiu entre tots els investigadors i investigadores interessats en la millora real i efectiva de les condicions esportives que permetin que els ciutadans nouvinguts trobin, en els pobles i els barris de Catalunya, la seva nova llar a tots els efectes.

Referències

- Comissió Europea (2007) *White paper on Sport*. Brussel·les, Comissió Europea.
- García Ferrando, M.; Llopis Goig, R. (2006) *Posmodernidad y deporte: entre la individualización y la masificación. Encuesta de hábitos deportivos de los españoles 2005*. Madrid, Consejo Superior de Deportes.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2003) *Presentació. Eixos de la política esportiva*. Secretaria General de l'Esport. Disponible a <http://www16.gencat.net/esport/presentacio/index.htm> [accés: 11.11.2007]
- Henry, I. (2005) *Sport and multiculturalism: a European perspective*. Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics (Universitat Autònoma de Barcelona). Disponible a http://olympicstudies.uab.es/pdf/wp102_eng.pdf [accés: 29.9.2007].
- Kennett, C.; Sagarzazu, I.; Cerezuela, B. (2007) *El multiculturalisme en les polítiques esportives: anàlisi de l'adequació de les polítiques locals a Catalunya a les actuacions promogudes per la Unió Europea*. Bellaterra, Centre d'Estudis Olímpics (Universitat Autònoma de Barcelona). Disponible a <http://olympicstudies.uab.es/imm07/down/abril07.pdf> [accés: 5.10.2007].
- Llei 19/2007, de 11 de juliol, contra la violència, el racisme, la xenofòbia i la intolerància en competicions esportives. *BOE* (12.7.2007).
- Lleixà, T.; Soler, S. [ed.] (2004) *Actividad física y deporte en sociedades multiculturales. ¿Integración o segregación?* Barcelona, Horsori, ICE (Universitat de Barcelona).
- PMP Consulting & Institute of Sport and Leisure Policy (2004) *Sport and Multiculturalism*. Brussel·les, Direcció General Educació i Cultura, Comissió Europea.

Una aproximación a la práctica deportiva de los inmigrados en el tiempo libre en Catalunya

Resumen: La llegada a Catalunya de inmigración reciente procedente de todos los continentes pone a prueba la capacidad de inclusión de la sociedad catalana. Uno de los espacios privilegiados para fomentar esta inclusión es el tiempo libre, y una de las actividades más adecuadas es el deporte y la actividad física. En este artículo se hace, en primer lugar, un repaso a cuáles son las políticas actuales al respecto en tres niveles: europeo, estatal y catalán. A continuación se aportan datos de una pequeña investigación hecha ad hoc en seis ciudades medianas con el fin de averiguar hasta qué grado estas políticas tienen impacto e incidencia en la realidad local. Acabamos el artículo explorando posibles vías de profundización en la investigación a la luz de las carencias y los nuevos campos descubiertos a raíz de la investigación realizada.

Palabras clave: inmigración, actividad física, deporte, tiempo libre, integración, interculturalidad, participación

Une approche de la pratique sportive des immigrés au cours du temps libre en Catalogne

Résumé : L'arrivée récente en Catalogne d'une immigration provenant de tous les continents met à l'épreuve la capacité d'intégration de la société catalane. L'un des espaces privilégiés pour développer cette intégration est le temps libre, et l'une des activités les plus adaptées est le sport et l'activité physique. Dans cet article, nous faisons, en premier lieu, une révision des politiques actuelles à cet égard sur trois niveaux : européen, national et catalan. Ensuite, nous apportons les données d'une petite recherche ad hoc réalisée dans six villes moyennes afin de vérifier jusqu'à quel point ces politiques ont un impact et une incidence sur la réalité locale. Nous terminons l'article en explorant de possibles voies d'approfondissement de la recherche à la lumière des carences ainsi que des nouveaux domaines découverts dans le cadre de la recherche réalisée.

Mots-clés : immigration, activité physique, sport, temps libre, intégration, interculturalité, participation

An approach to the sport practice of immigrants in their free time in Catalonia

Abstract: The recent arrival in Catalonia of immigrants from the four corners of the world is testing Catalan society's limits of inclusion. Free time is one of the privileged spaces for fomenting such inclusion, and sport and physical pursuits are highly appropriate activities. First, this article reviews the current policies in this respect at three levels: European, Spanish and Catalan. This is followed by the presentation of data from a small ad hoc study on six medium-size cities conducted with the aim of ascertaining the impact these policies have had on a local scale. The paper concludes by exploring possible means for further probing in the light of the shortages and new areas opened up by the research carried out.

Key words: immigration, physical activity, sport, free time, integration, interculturality, participation